

HOGYAN BIZTOSÍTHATÓ A GYERMEK LEGJOBB ÉRDEKE A SZÜLŐK KÜLÖNVÁLÁSA ÉS A GYERMEKVÉDELMI GONDOSKODÁS ESETÉN?

Konzultációk gyerekekkel

Magyarországon, Portugáliában és Olaszországban

Összefoglaló jelentés

2022

„[A bíróság] nem a gyerek legjobb érdekére fókuszál, hanem a kisebbik rosszra.” (gyerekrésztvevő, Magyarország)

„Elvárjuk, hogy mindenki tudja a szerepét, hogy miért van itt, mi fog történni, hányszor találkozunk velük.” (gyerekrésztvevő, Magyarország)

„Amin nem kell feltétlenül változtatni, azon nem is szabad. Vagy csak együtt.” (gyerekrésztvevő, Magyarország)

„Ha idősebb leszek, elmegyek a bíróságra, hogy elmondjam, kivel akarok együtt maradni. Miért nem mehetek [oda, hogy elmondjam] most?” (gyerekrésztvevő, Portugália)

„Hát, én is az apámmal akarok maradni, elmentem a bíróságra, ezt elmondtam, amit ők leírtak, aztán az anyám kiakadt ránk – miért nem tartják ezt titokban [a bíróság szakemberei]?” (gyerekrésztvevő, Portugália)

„Csak azt akarom, hogy anyukám jól legyen. (gyerekrésztvevő, Portugália)

„A gyerek is vegyen részt mindenben, ami körülötte történik, a kommunikáció nagyon fontos. Van, hogy váláskor elszakadunk a családi és baráti hálótól, annak a sajátos struktúrájától, a referencia és támogatási pontoktól és a városunkban megszokott életünktől. Ilyenkor eltávolodva érezhetjük és egyedül találhatjuk magunkat egy új, ismeretlen, esetleg távoli városban, ahol lehet, hogy egy másik nyelvet is el kell sajátítanunk, meg kell változtatnunk a szociális hálónkat, a közösségeket, a barátokat, az iskolát, a rutinokat, a szomszédainkat, akikhez kapcsolódunk.” (gyerekrésztvevő, Olaszország)

„Gyakran nem kapunk tájékoztatást a következményekről.” (gyerekrésztvevő, Olaszország)

ÖSSZEFOGLALÓ

Hogyan biztosítható a gyerek legjobb érdeke, ha a szülők válnak, vagy ha felmerül a gyerek nevelésbe vétele? Mitől érzik úgy a vonatkozó jogi eljárások során, hogy tisztelik őket, és az ő érdeküket tartják szem előtt? Az Európa Tanács célja, hogy útmutatást adjon a gyermekek legjobb érdekének figyelembevételéhez a szülők (külön)válása és a gyermekvédelmi gondoskodás esetén, és felkérte a gyerekeket, hogy osszák meg ők is a véleményüket a kérdésről. 2022 májusa és júliusa között összesen 24 gyerekkonzultációra került sor Olaszországban, Magyarországon és Portugáliában, melyet a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány koordinált. A fókuszcsoportos beszélgetéseken 59 7 és 19 év közötti gyerek vett részt, akik érintettként vagy közeli ismerősként szívesen gondolkodtak arról, mire lenne szüksége a gyerekeknek ezekben a helyzetekben. A jelentés összefoglalja a konzultációk főbb megállapításait és azokat az ajánlásokat, amelyeket az Európa Tanácsnak figyelembe kell vennie a jogi eszközök kidolgozásakor. Az eredmények bővítik a gyerekek nézőpontjáról korlátozottan elérhető szakirodalmat, és a gyerekkonzultációk azon szűk körét, melyeket szakpolitikai döntések előkészítéséhez indítanak.

Háttér

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága megbízott egy szakértői csoportot (ennek neve: [CJ/ENF-ISE¹](#)), hogy dolgozzon ki egy ajánlást a gyermek jogairól és a legjobb érdekéről a szülők (külön)válásával és a gyermekvédelmi gondoskodással kapcsolatos eljárások esetén. A készülő anyagok célja, hogy iránymutatást nyújtsanak a tagállamok és más érdekelt felek, különösen a szakemberek számára. 2022-ben az Európa Tanács gyermekkonzultációkat kezdeményezett, hogy a gyerekek véleményét is figyelembe vehessék ennek kidolgozásához. Három országban zajlottak konzultációk, melyet a Hintalovon Alapítvány fogott össze. Portugáliában a Nemzeti Bizottság a Gyerekek és Fiatalok Jogainak Előmozdításáért és Védelméért (National Commission for the Promotion of the Rights and the Protection of Children and Young People, CNPDPCJ), Olaszországban a Gyermek- és Ifjúsági Hatóság (Authority for Children and Adolescents, AGIA), Magyarországon a Hintalovon Alapítvány facilitálta a konzultációkat.

A gyerekkonzultációk fókusza

Az Európa Tanács szakértői az alábbi kérdésekben várták a gyerekek véleményét:

- Milyen szempontokra kell figyelnie a szakembereknek, amikor a gyerekek legjobb érdekét mérlegelik a szüleik (külön)válása/ védelembe vétele/ nevelésbe vétele során?
- Milyen szerepe legyen a gyerekeknek a szülők válása során? Mennyire szeretnének bevonódni?
- Hogyan vegye figyelembe a bíró a gyerek véleményét az eljárások során?

¹ Az Európa Tanács Szakértői Bizottsága, amely a gyermekek jogaival és legjobb érdekeivel foglalkozik a szülők válása és a gyermekvédelmi gondoskodás esetén.

- Milyen információkra van szüksége a gyerekeknek?
- Kihez fordulnának segítségért? Kik azok a bizalmi felnőttek, akik támogathatják a gyerekeket a szülők válása/ védelembe vétele/ nevelésbe vétele során?

Módszertan

2022 májusa és júliusa között összesen 24 fókuszcsoporthoz zajlott konzultáció 59 gyerek részvételével. A gyerekek 60–90 perces személyes foglalkozásokon vettek részt, 3–8 fős csoportokban. Minden konzultációt két tapasztalt facilitátor vezetett, nemformális oktatási módszerekkel. Különös figyelem fordult arra, hogy a konzultációk során gyermekbarát nyelvezetet használjanak, és olyan gyermekbarát környezetet alakítsanak ki, ahol kényelmesen és biztonságban érzik magukat, és bizalommal vehetnek részt a beszélgetésben. Magyarországon és az Olaszországban a válás, Portugáliában pedig a gyermekvédelmi gondoskodás állt a konzultációk fókuszában. Az utóbbi esetben a szakemberek ellátogattak oda, ahol a gyerekek élnek vagy ahová járnak. A csoportok profiljáról és a foglalkozások lebonyolításáról további részletek az 1. mellékletben találhatóak.

A konzultációk megtervezése és lebonyolítása a projekt módszertani irányelvei alapján történt, a partnerszervezetek gyermekvédelmi irányelveit betartva. Ezek összhangban vannak a gyerekek részvételére vonatkozó etikai alapelvekkel és módszertani iránymutatásokkal, beleértve az Európa Tanács által meghatározottakat. Portugália esetében a „Gyerekek és fiatalok jogainak előmozdítására és védelmére vonatkozó irányelve” is irányadó volt, amelyet az Országos Gyermek- és Fiatalok Jogvédő Bizottsága készített és hagyott jóvá. Ezeket az irányelveket a gyerekek is megismerték a konzultációk előtt, és megkapták a gyerekbarát változataikat is.

A foglalkozások módszertana és fókusza arra épült, hogy a gyerekek a számukra releváns kérdésekben vehessenek részt, és a konzultációk megfeleljenek az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága által a gyerekek érdemi részvételéről megfogalmazott alapelveinek. Ez a megközelítés többféle módszertan alkalmazását kívánta, melyek végül színesítették az eredményeket. A konzultációk menetéről és megállapításairól a partnerszervezetek által készített külön jelentések nyújtanak részletes információt.

Főbb megállapítások

A gyermekek legjobb érdekének meghatározásáról

- A gyerekek több tárgyi, érzelmi és gyakorlati szempontot említettek a gyermek legjobb érdekének mérlegeléséhez. Ezek átfedésben vannak az Európa Tanács javaslataival. Szükségesnek tartották többek között, hogy rendszeresen egyeztessenek a gyerekekkel az életüket érintő kérdésekben, egészséges környezetet biztosítsanak számukra, és lehetőségük legyen szabadon véleményt nyilvánítani.

- A gyerekek hangsúlyozták, hogy a felnőtteknek elsősorban a gyerek jóllétére és családjával való kapcsolatára kell figyelniük. A felnőtteknek meg kell próbálniuk megérteni a gyerekeket és azt a helyzetet, amelyben a gyerek/ fiatal pillanatnyilag van, és figyelniük kell a viselkedésükre, hozzáállásukra.
- A felnőttek figyelmesen és tisztelettel hallgassák meg a gyerek/ fiatal véleményét, és ne feltételezzék felnőttként, hogy tudják, mi a legjobb a számukra. A felnőttek ne ítéljék el a gyerekeket, igyekezzenek nyugodtabbak és türelmesebbek lenni, és szenteljének több figyelmet a gyerekeknek/ fiataloknak, segítsék őket a napi nehézségek leküzdésében.
- A szabályok és előírások betartása ne legyen fontosabb a felnőtteknek, mint az, hogy a gyerekek/ fiatalok rendben vannak-e.
- Fontos szempont a viszonylagos stabilitás biztosítása a gyerekek számára, és a gyerekek életében bekövetkező változások minimalizálása.
- A testvérkapcsolat fenntartását kulcsfontosságúnak találták, de ez nem jelenti azt, hogy nem kell mérlegelni a gyerekek egyéni érdekeit.
- Az életkor szerepet játszott annak értékelésében, hogy a gyerek melyik szülőhöz kerüljön, kinek a felügyelete alá tartozzon, de abban is, hogy kitől és hogyan kérjen segítséget. A gyerekek kiemelték, hogy az életkor és az érettség nem ugyanaz.
- A gyerekek egyetértettek abban, hogy egyetlen érvet vagy javaslatot sem lehet általánosítani. Nagyon fontosnak tartották az egyéni értékelést.
- A gyerekek kiemelték, hogy a gyerekek érdekeinek figyelembe vétele ne azt jelentse, hogy a két rossz közül a kisebbik rosszat választják, hanem valóban törekedjenek az érdekeik megismerésére és annak megfelelő döntésekre.
- Általánosságban elmondható, hogy a gyerekek könnyebben gondolkodtak a jóllétükről, mint az érdekeikről.
- A gyerekek kiemelték, hogy a gyermekek legjobb érdekének meghatározása nem feltétlenül jelenti azt, hogy jól is érzik magukat, és erre a különbségre különösen oda kell figyelni (a gyerekek legjobb érdeke nem egyenlő a jóllétükkel).
- A felnőttek tévesen azt hiszik, hogy a gyerek érdekeit védik, amikor eltitkolják az igazságot, vagy megpróbálják azt a benyomást kelteni, hogy minden rendben van, amikor valójában semmi sincs rendben.
- A gyerekek fontosnak tartották, hogy a felnőttek olyan előírásokat hozzanak a gyerekekre vonatkozóan, amelyeket a felnőttek saját maguk is betartanak.
- A gyerekek fontosnak tartották, hogy valódi hatása legyen annak, amikor kifejezik a véleményüket. Hinni kell nekik, és komolyan kell venni őket, mivel pontosan érzik, ha

- a felnőttek háttérbe helyezik őket, nem tisztelik vagy nem hallgatják meg őket figyelmesen.
- A gyerekeknek időre van szükségük, hogy megszokjanak egy új helyzetet. Szeretnék, hogy a felnőttek számukra érthető módon elmagyarázzák nekik az új szituációt. Időbe telik, míg megfogalmazzák saját aggodalmaikat és kérdéseiket, és ebben sokat számít, ha a felnőttek fontosnak tekintik őket, és ezt a tudukra is adják.
 - A felnőtteknek nem szabad elfelejteniük, hogy a gyerekek/ fiatalok még nem felnőttek, de emberek, akiknek ugyanúgy vannak érzéseik, mint a felnőtteknek, és hibáznak is.
 - A gyerekek úgy vélik, bátorság kell ahhoz, hogy a szakemberek beismerjék, ha hibáztak és a gyerekeknek van igazuk, mert a tévedésük miatt szégyellik magukat a kollégáik előtt.
 - A felnőtteknek fel kell ismerniük, hogy szavaik és tetteik milyen hatással vannak a gyerekekre, és később ne tegyenek úgy, mintha semmi nem történt volna. Ilyenkor a gyerekek egyértelműen úgy érzik, hogy nem tisztelik őket.
 - Nevelésbe vétel esetén figyelembe kell venni a család tartózkodási helyének az ellátó intézménytől való földrajzi távolságát, valamint a hozzátartozók munkabeosztását.
 - A gyerekekkel foglalkozó szakemberek háttérét komolyan kell venni a kiválasztási folyamat során. Elengedhetetlen, hogy megbízhatóak, tisztelettudóak, nyugodtak, türelmesek, nyitottak legyenek, és tudjanak a gyerekekkel beszélgetni. Szükség van néha határozottságra, de ezt teljesen megértik a gyerekek, ha elmagyarázzák nekik a mögöttes okokat az ő nyelvükön, illetve ha világosan érzik, hogy ez ésszerű, helyénvaló vagy igazságos.
 - Fel kell mérni, hogy a szakemberek mennyire képesek megérteni a gyerekeket/ fiatalokat.

A szülők különválásával kapcsolatos eljárásról

- A gyerekek számára a válás vagy a szülők különválása elsősorban érzelmi és nem jogi folyamat. A gyerekek a családra és a jóllétükre helyezik a hangsúlyt, ami nem korlátozódik a jogi eljárás idejére és eseményeire.
- A gyerekek gyakran élnek át választási kényszert, de nem akarják, hogy nyomás nehezedjen rájuk. Hangsúlyozták, hogy nem szabad a gyerekeket döntési felelősséggel terhelni. Más-más szintű részvétel kényelmes számukra, amely nemcsak egyénileg, hanem idővel is változhat. A gyerekek tudják, hogy a bíróság több szempontot is átlát és mérlegel, mint ők, ezért sem szeretnék ők dönteni. Nem gondolják, hogy a véleményük egyenlő lenne az érdekükkel.

- A gyerekek úgy érezték, hogy a gyerekek véleménye gyakran bizonytalan, változik és befolyásolható, de ha valamilyen okból határozott álláspontjuk van arról, hogy kivel szeretnének együtt maradni, akkor ennek mindenképpen nagyobb súlyt kell adni, és a gyerek érvelése is nagyon fontos. A gyerekek fontosnak tartották a döntés felülvizsgálatát.
- A válási eljárásban való részvétel sok negatív érzést vált ki a gyerekekből. Ezek egy része attól való félelemből fakad, hogy megváltozik a szüleikkel és más fontos emberekkel való kapcsolatuk, de az igazságszolgáltatás, illetve a gyermekvédelem képviselőivel és a hivatalos szervekkel való találkozás is táplálja. Rossz érzéseikben szerepe van benne a jövővel kapcsolatos aggodalmaiknak is. A folyamatot általában bonyolultnak és kellemetlennek érzékelik.
- A gyerekek bevonásában/bevonódási hajlandóságában meghatározó motiváció, hogy próbálnak minél kevesebb gondot okozni a szüleiknek.
- A féltestvérek elhelyezésével kapcsolatban is jó meghallgatni a gyerekeket, hiszen ők is a család részét képezik.
- Érdeemes beszélgetni a gyerekekkel a hagyományos és más családmodellek normativitásáról még akkor is, ha ez közvetlenül nem csökkenti a véleménynyilvánítás körüli stresszt.
- A gyerekek szeretnének beszélni valakivel a szüleik válása miatt kialakult helyzetükről, az ezzel kapcsolatos kérdéseikről, érzéseikről.
- A felnőtteknek nem szabad azt feltételezniük, hogy a gyerekeknek jól megalapozott véleményük van a szüleik válásáról és a saját életük megszervezéséről. Támogatni kell őket a nézőpontjuk kialakításában, és figyelni kell az érzéseikre.
- A gyerekek szeretik, ha a különélő szüleik közösen döntenek az életükről, de legalábbis átláthatóvá teszik azt, hogy elkerüljék a konfliktusokat.
- A gyerekek szeretnének valakit a közelükben tudni, aki érzelmi biztonságot nyújt számukra. A gyerekek úgy érzik, hogy a válási eljárás során nem találkoznak olyan felnőttel (vagy nem tudnak róluk), akihez fordulhatnak, aki kifejezetten az ő érzéseikre és jóllétükre figyel.
- A gyerekek arra a következtetésre jutottak, hogy annak eldöntésében, hogy hogyan és kihez fordulnak, nem annyira a pozíció, hanem az adott személy hozzáállása a fontos.

- A gyerekeknek olyan emberre lenne szükségük, aki támogatja őket, nem akarja megoldani a problémáikat, és nem sajnálja őket. Valaki, aki nem elfogult, és képes az objektivitásra.
- A gyerekek általában bizalmatlanok a tisztviselőkkel szemben, beleértve a segítő szakembereket is.
- Általánosságban elmondható, hogy a gyerekek nehezen kérnek segítséget a felnőttektől. Több beleszólást szeretnének abba, hogy mikor és hogyan kérnek segítséget, emellett kiemelték a megbízható és előrelátható szociális támogatás elérhetőségének fontosságát.
- Olyan támogató szakértőt szeretnének, akit a folyamat elejétől ismernek, aki végig ott lenne mellettük, kísérné őket, és elmagyarázná a történéseket. A „komfort személy” – ahogy ők nevezték – „az érzések információs központjaként” működne.

A gyermekvédelmi gondoskodásról

- A gyerekek fontosnak tartották a gyerekek véleményének megismerését arról, hogy milyen nevelési, ellátási formákat látnának jónak, és olyannak, amelyek az ő legjobb érdekükre épülnek.
- A gyerekek kiemelték, hogy a felnőttek hallgassák meg a gyerekek véleményét az gyermekvédelmi szakellátási intézményekben kialakított szabályokról, és vegyék figyelembe azokat.
- A gyerekek számos ötletet terjesztettek elő a létesítmények méretével, felszereltségével és olyan kérdésekkel kapcsolatban, amelyek befolyásolják a mindennapi életüket, például étel és táplálkozás, egészség és higiénia, szobák elrendezése, digitális eszközökhöz való hozzáférés, hobbi, sport. A gyerekek azt javasolták, hogy a gyermekvédelmi szakellátási intézményekben legfeljebb 20 gyerek legyen, életkoronként elosztva. Szeretnének egészséges és változatos ételeket, napi 5 étkezést, továbbá nagyobb rugalmasságot és szabadságot az ételválasztásban. A magánélet védelmének biztosítását is hangsúlyozták.
- A gyerekek és fiatalok szívesen részt vesznek olyan tevékenységekben, amelyeket élveznek, például sport és zene, videojátékok, és szeretnék, ha engedélyezve lenne nekik, hogy több időt töltsenek a barátaikkal a gyermekvédelmi szakellátási intézményen belül és azon kívül is.

- A gyermekvédelmi szakellátási intézményekben dolgozó szakemberek háttere, hozzáállása, magatartása nagyon fontos tényezők a gyerekek számára. Véleményük szerint a toborzási és kiválasztási folyamatban előnyben kell részesíteni azokat, akik rendelkeznek a szükséges és releváns személyes tulajdonságokkal, jártasak a gyerekekkel/fiatalokkal való munkavégzésben és képzetek. A szakembereknek ismerniük kell az emberi jogokat, és reálisan kell megközelíteniük azt, amit csinálnak. Hajlandónak kell lenniük arra, hogy törődjenek azzal, mi történik a gyerekekkel/fiatalokkal, és segítsenek nekik félelmeik leküzdésében. Nem ítélik meg a gyerekeket korábbi vagy jelenlegi tetteik alapján, és nem szabad a saját frusztrációikat a gyerekeken/ fiatalokon levezetniük.
- A gyerekek kiemelték annak fontosságát, hogy már kiskoruktól megtanuljanak a pénzzel bánni.
- A gyermekvédelmi szakellátási intézményeknek lépést kell tartaniuk a technológia fejlődésével. Az internetelérést kulcsfontosságúnak találták, és a mobiltelefonok és egyéb eszközök használatának szabályai is kényes témák voltak, mert ezek hozzájárulnak ahhoz, hogy normális embernek érezzék magukat.
- Az intézménynek olyannak kell lennie, hogy a gyerekek/ fiatalok otthon érezzék magukat benne. A gyerekekre/ fiatalokra és a szakemberekre mint családra tekintsenek, és olyan emberekkel tudjanak együtt lenni, akikhez kötődnek, szeretik őket, és akik törődnek velük.
- A gyerekek szeretnék, hogy rugalmasabb legyen a kapcsolattartás a családjukkal, legyen szó telefonálásról, videohívásról vagy személyes látogatásról. Több beleszólást szeretnének annak eldöntésében is, hogy találkozzanak-e, beszéljenek-e velük vagy sem, mivel ha az ő nyelvükön mondják el nekik, ha adott esetben ez nem lehetséges, mert a saját biztonságuk veszélyben van, azt világosan megértik.
- A gyerekek hangsúlyozták, hogy a szakembereknek nem szabad elfelejteniük, hogy nem minden családtag és hozzátartozó jelent veszélyt a gyerekekre/ fiatalra, ezért fontos az eseti értékelés.
- Az autonómiát nagyon fontosnak találták számos kérdésben, például a tanulási idő, a kijárás, az étkezés vagy a pénz kezelése terén.
- A gyerekek kiemelték, hogy a tiszteletnek alapvető értéknek kellene lennie.

- A gyerekek a jogi eljárásokra való felkészülést kulcsfontosságúnak találták mind gyakorlati, mind érzelmi vonatkozásban.
- A gyerekek többek között kiemelték, hogy szeretnék előre tudni, mi fog történni, hogy fel tudjanak készülni az eseményekre. Tudni szeretnék, hogy az eljárás során milyen befolyással vannak bizonyos eseményekre, a szakemberek hogyan használják fel a véleményüket, és milyen lehetőségeik vannak.
- A formális találkozások érzelmileg felkavaróak a gyerekek számára, és megnehezítik őket abban, hogy odafigyeljenek az információkra, még akkor is, ha a szakember gyerekbarát nyelvezetet használ.
- A gyerekek a meghallgatásokat iskolai vizsgákhoz hasonlították. Úgy érzik, hogy őket és családjukat fogják bírálni, megítélni. Megerősítésre van szükségük abban, hogy minden lépés és folyamat az ő érdekeiket helyezi középpontba.
- A gyerekek hangsúlyozták, hogy meg kell bizonyosodniuk arról, hogy káros-e számukra vagy sem, mert a gyereket sokszor arra tanítják, hogy a családi ügyekről jobb hallgatni. Értékelni kell, ha a nehéz helyzetekről beszélni kezdenek.
- A gyerekek szeretik, ha több lehetőségük van különböző emberektől információt gyűjteni. A szülők kulcsfontosságúak ebben a folyamatban, de mivel nem pártatlanok, a gyerekek kedvezőnek találják, ha egy állandó személy, szakember kíséri őket végig a folyamaton, aki a tájékozódásban is segíti őket.
- A gyerekek hasznosnak találták a szórólapokat, mert később kényelmesen, nyugodtan elolvashatják azokat, és kiemelték, hogy leterhelő számukra, ha rengeteg információt zúdítanak rájuk egyszerre.
- Különös figyelmet igényel az a mód, ahogyan a bíró tájékoztatja a gyerekeket a döntésről, és hogy a gyerekek hogyan értesülnek az ítéletről.
- A gyerekek azt várják, hogy komolyan vegyék őket, és elismerjék, figyelembe vegyék érrettségüket.

A konzultációk értékelése

A konzultációkban résztvevő gyerekek örömmel fejtették ki véleményüket a szülők különválásával és a gyermekvédelmi gondoskodással kapcsolatban. Általános tapasztalat volt, hogy a gyerekek soha vagy nagyon ritkán beszéltek ezekről a témákról – még a barátaikkal sem –, ugyanakkor felszabadító és bátorító volt számukra a felnőttek figyelme. A facilitátorok visszajelzése szerint a

gyerekeknek személyesen is megerősítő volt az, hogy odafigyeltek rájuk és számított a véleményük. A gyerekek megjegyezték, hogy további konzultációkon is szívesen részt vennének.

A beszélgetések arra is rámutattak, hogy milyen összetett érzésekkel szembesülnek a gyerekek az ilyen helyzetekben, és hogy ezek olyan érzékeny kérdések, amelyek érzelmileg megrázzák a gyerekeket és a fiatalokat. A gyerekek is hangsúlyták, hogy a témában folytatott konzultációkat különös gonddal kell megtervezni és végrehajtani.

Ajánlások az Európa Tanács számára

A gyerekrésztvevők ajánlásai az Európa Tanács számára:

- Rendszeresebben kellene konzultálni minél több gyerek/fiatal bevonásával, beleértve azokat a gyerekeket is, akiknek háttérük miatt kevesebb lehetősége van erre. Meg kell hallgatni és figyelembe kell venni a gyerekek/fiatalok véleményét a saját életükkel kapcsolatban, minél több területen.
- Tenni kell azért, hogy gyors, mégis fenntartható változások lehessenek. Például segíteni kell, hogy az intézmények könnyebben, önállóan is tudjanak változtatni a működésükön, ha a gyerekekért vállalt felelősségük azt kívánja.
- Segíteni kell, hogy a gyerekjogokat mindenki megismerje, a gyerekek, a szülők és a szakemberek is. Célzott kampányokat kell ehhez indítani.
- A válás és az gyermekvédelmi gondoskodás területén dolgozó szakembereket (jogászok, szociális munkások, pszichológusok és mindenekelőtt a bírók) folyamatosan képezni kell a gyerekek/fiatalok jogairól és meghallgatásáról. A gyerekek szerint kötelezővé kellene tenni a képzést.
- Nagyobb figyelmet kell fordítani a kulturális sokszínűségekre, amely konfliktusokat okozhat az elszakadó és az új családok számára.
- Támogatást kell nyújtani a családoknak konfliktusaik megoldásában.
- A gyerekeket is támogatni kell abban, hogy megtalálják a helyüket az új családban és/vagy lakóhelyen.
- Több olyan szakemberre van szükség, akik ingyenesen elérhetőek, különösen azok esetében, akik pszichológiai támogatást nyújtanak, és segítik a gyerekeket az elválás kezelésében.

A gyermekkonzultációk kiértékelését követően az Európa Tanács tanácsadóiként és partnereiként az alábbi lépések vagy intézkedések megfontolását javasoljuk, a gyerekek ötletei mellett.

A tudatosság növeléséről és a kapacitásbővítésről

- Összefoglaló készítése a szakemberek számára a gyerekek legfontosabb üzeneteiről, „gyerekszáj” összefoglalókkal. A gyakorlati információk mellett ki kell emelni ebben a gyerekek érzéseit, amelyeket a szakemberekkel való találkozások váltanak ki belőlük.
- A meglévő gyerekbarát anyagok rendszerezése egy platformon, figyelembe véve, hogy a gyerekbarát igazságszolgáltatásról szóló általános információk is elősegítik a gyerekek jóllétét és a jogaik érvényesítését a szülők válása vagy a gyermekvédelmi gondoskodás során.
- Gyerekbarát anyagok készítése különböző témákban:
 - o a válás és a gyermekvédelmi eljárások körüli legfontosabb jogaiokról, külön-külön
 - o tippek arra vonatkozóan, hogy a gyerekek véleményének meghallgatása esetén mit kell szem előtt tartani egy jogi eljárásban és gyermekvédelmi gondoskodás esetén
 - o idővonal, amely felvázolja az eljárás főbb fázisait, és leírja, hogy mi fog történni a gyerekekkel (ki, mit, mikor, hol)
 - o szótár, amely megmagyarázza az ismeretlen kifejezéseket, még akkor is, ha gyakori a közbeszédben, de ott eltérhet a használata
 - o ötletek, amelyek segítik a gyerekeket az új családi vagy nevelési struktúrában való eligazodásban
- Útmutatás a felnőtteknek a gyerekbarát kommunikációról és a gyerekbarát anyagok használatáról. Olyan eszközök kidolgozása, amelyek önmagukban is használhatók, de elsősorban a gyerekek és a felnőttek közötti párbeszédet hivatottak támogatni.
- A gyerekrésztételről szóló tájékoztatók kidolgozása, amelyek segítenek megismerni és végiggondolni a gyerekek érdemi, tájékozott, biztonságos részvételének feltételeit, és a lehetséges kockázatokat és azok megelőzési módjait.
- Megközelítések azonosítása és bevált gyakorlatok megosztása azokról a lehetőségekről, ahogy a gyerekek véleménye megismerhető a szülők (külön)válásával kapcsolatos és a gyermekvédelmi eljárásokban (személyközi, intézményi, helyi, országos és nemzetközi szinteken).
- Közérthető összefoglalók készítése a vonatkozó jogszabályokról és szakpolitikai ajánlásokról annak érdekében, hogy a különféle háttérrel rendelkező szakemberek (pl.

szociális munkások és egyéb nem jogi háttérrel bíró szakemberek) is megismerhessék azokat.

- Figyelemfelkeltő anyagok készítése szülők számára.
- Figyelemfelkeltő anyagok készítése a gyermek legjobb érdekének figyelembevételéről, és az alapelv jólléthez és a részvételhez való viszonyának (és az azoktól való eltérésének) meghatározása.
- A gyerekek szükségleteit bemutató anyagok készítése. Mivel a gyerekek szükségletei univerzálisabbak, a tagországok könnyebben átvehetik őket.
- Közreműködés a gyerekek független jogi képviselőtéről szóló diskurzusban.
- Különböző kommunikációs eszközök és csatornák célzott és tudatos használata aszerint, hogy mi illik legjobban a célközönséghez. Online, nyomtatott és akadálymentes verziók kidolgozása.
- További konzultációk, online események és webináriumok szervezése gyerekekkel, valamint képzési és e-learning anyagok fejlesztése.

A tagállamok jogszabályainak és gyakorlatának iránymutatásairól

- Ösztönözni kell a gyerekek nemzetközi, országos, helyi és intézményi szintű bevonását, valamint közvetlen, névtelen visszacsatolási mechanizmusok kialakítását, amelyekben felkéri a gyerekeket, hogy mondják el véleményüket az eljárásról.
- Támogatni kell a traumainformált eljárásokra, igazságszolgáltatásra és a gyermekvédelmi rendszerre vonatkozó ajánlások fejlesztését és alkalmazását.
- Törekedni kell az integrált, multiszektorális megközelítésre és csapatmunkára azon szakemberek körében, akik segítik a gyerekeket, vagy kapcsolatba kerülnek velük a vonatkozó jogi eljárások során.
- Támogatni kell a gyerekek érzelmi jóllétére összpontosító szolgáltatásokhoz való hozzáférést. Az igazságszolgáltatási rendszernek és a gyermekvédelemnek szorosabban kell fűzni a kapcsolatot a mentálhigiénés szolgálatokkal.
- Biztosítani kell a prevenciók szolgáltatásokhoz való hozzáférést, ahol a családok elsősorban lelki és szociális, valamint jogi jellegű támogatásban részesülnek.
- Támogatni kell a multiszektorális szakmai képzéseket, amelyek elősegítik a kompetenciák tisztázását és az együttműködés erősítését.
- Támogatni kell az igazságszolgáltatás és gyermekvédelem működésével kapcsolatos anyagokhoz való hozzáférést, különös tekintettel a gyerekbarát igazságszolgáltatásra.

- Ösztönözni kell a gyerekek önálló jogi képviselőtének kialakítását és alkalmazását a polgári eljárásokban.
- Ösztönözni kell azokat a lépéseket, amelyek hozzájárulnak a különböző családformák normalizálásához.

1.számú melléklet: A gyerekkonzultációk résztvevői és menete

A résztvevőkről		A konzultációról				
Csoport	Rövid leírás	Alkalmak száma	Dátum	Helyszín	Megvalósítás	Időtartam
Magyarország A	• 4 lány, amiből 2-nek váltak el a szülei, 2-nek a közvetlen környezetéből van tapasztalta • Korosztály: 14–19 évesek • Budapest és környéke	5	2022. május-június	Hintalovon Alapítvány irodája	• Személyes • 2 képzett facilitátor, a Hintalovon jogász és pszichológus kollégáinak támogatásával.	90 perc/ alkalom
	B	• A Hintalovon gyermekjogi követői • 2 fiú és 6 lány • Korosztály: 16 – 18 évesek • Budapest és vidék	1	2022. június	Hintalovon Alapítvány irodája	• Személyes • 2 képzett facilitátor, a Hintalovon jogász és pszichológus kollégáinak támogatásával.
Olaszország	• 5 gyerek, akikből 1-nek váltak el a szülei • Korosztály: 15–17 évesek • Származási ország: Olaszország	6	2022. május-július	A Gyermek- és Ifjúsági Hatóság székhelyének osztálytermében	• Személyes • A Gyermek- és Ifjúsági Hatóság 2 munkatársa, egyikük jogi, másikuk társadalomtudományi háttérrel	60 perc/ alkalom
Portugália A	• 2 lány + 6 fiú gyermekvédelmi gondoskodásban* (educational guardianship center) • Korosztály: 15–17 évesek • Származási ország: Portugália, Angola, Románia	2	2022. július 18. és 20.	A gyerekeket ellátó intézményben (<i>educational guardianship center*</i>)	• Személyes • CNPDPCJ** által facilitált	90 perc/ alkalom
	B	• 9 fiú, akik azon 8 boys gyermekvédelmi gondoskodásban • Korosztály: 16–19 évesek • Állampolgárság: portugál, némelyük származási országa Kenya, Elefántcsontpart	2	2022. július 19. és 21.	A gyerekeket ellátó intézményben (<i>educational guardianship center*</i>)	• Személyes • CNPDPCJ** által facilitált
C	• 8 fiú gyermekvédelmi gondoskodásban • Korosztály: 15–18 évesek	2	2022. július 22.	A gyerekeket ellátó intézményben	• Személyes • CNPDPCJ** által facilitált	90 perc/ alkalom

	• Állampolgárság: portugál			(<i>educational guardianship center*</i>)		
D	• 2 lány + 1 fiú gyermekvédelmi szakellátási intézményben, családi újraegyesítés kilátásával • Korosztály: 8–12 évesek • Állampolgárság: portugál	2	2022. július 22. és 25.	A gyerekek lakóhelyeül szolgáló intézményben (<i>residential care institution</i>)	• Személyes • Partnerszervezet által facilitált, együttműködésben a CNPDPCJ** helyi munkatársaival	90 perc (1. alkalom) , Kb. 60 perc (második alkalom)
E	• 4 lány + 3 fiú gyermekvédelmi szakellátási intézményben • Korosztály: 12 – 16 évesek • Állampolgárság: portugál	1	2022. július 25.	A gyerekek lakóhelyeül szolgáló intézményben (<i>residential care institution</i>)	• Személyes • CNPDPCJ** által facilitált	120 perc
F	• 5 lány + 3 fiú • Korosztály: 7 – 10 évesek • Származási ország: Portugália, Angola	3	2022. július 19., 25. és 27.	A befogadó központ (<i>reception center</i>) helyszínén, ahová járnak a gyerekek és némelyikük rokonai	• Személyes • Partner szervezet által facilitált	90 perc/alkalom

* *Educational guardianship center*: A portugál gyermekvédelmi rendszerben létező intézményforma. Több formája létezik, melyek szigorúságban, nyitottságban különböznek egymástól. A hazai gyermekvédelmi rendszerben leginkább a speciális gyermekotthonokhoz és javítóintézetekhez hasonlók.

** *CNPDPCJ*: Nemzeti Bizottság a Gyerekek és Fiatalok Jogainak Előmozdításáért és Védelméért (National Commission for the Promotion of the Rights and the Protection of Children and Young People)